

เครือข่ายพระสงฆ์ลาว: กระบวนการสร้างชุมชนและทุนทางสังคมในสังคมไทย**

Laos Buddhist Monk Network: Community and Social Capital Creating Process in Thai Society

¹สายชล ปัญญาชิต, พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ และ ชลวิทย์ เจียรจิตต์

¹Saichol Panyachit, Prit Supasetsiri and Cholvit Jearajit

¹มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Srinakharinwirot University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: saicholpa@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) ศึกษากระบวนการสร้างชุมชนพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย 2) ศึกษากระบวนการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย และ 3) วิเคราะห์การส่งต่อทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานโดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้การเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามและวิเคราะห์สถิติแบบพรรณนาในการอธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้การเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัยคือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสามารถทำความเข้าใจกระบวนการก่อตัวของเครือข่ายและการสร้างทุนทางสังคม

ผลการศึกษาพบว่า ประการหนึ่ง ปัจจัยที่เป็นกระบวนการสร้างชุมชนพระสงฆ์ลาวประกอบด้วย การใช้ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ระบบความสัมพันธ์ภายใต้การอุปถัมภ์ของรุ่นพี่รุ่นน้อง การมีระบบกิจการนิสิตนักศึกษาและการพัฒนาความสัมพันธ์ต่างประเทศของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และความต้องการฟื้นฟูและสนับสนุนการรักษาพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ประการที่สอง กระบวนการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย เกิดขึ้นจากกระบวนการที่สำคัญคือการผลักดันจากชมรมพระนิสิตนักศึกษาลาวของมหาวิทยาลัยสงฆ์ การได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และการสนับสนุนจากพระสังฆาธิการของสังคมไทย และประการที่สาม การสามารถส่งต่อทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย จะแสดงออกผ่านโครงข่ายความสัมพันธ์ที่สมาชิกในเครือข่ายพระสงฆ์ลาวสร้างขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนหรือองค์กรในสังคมไทย ซึ่งพระสงฆ์ลาวสามารถส่งต่อภายในเครือข่ายจากการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพระสังฆาธิการของไทยนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์กับสมาชิกของพระสงฆ์ลาวที่อยู่ในสังคมไทยอีกด้วย

คำสำคัญ: พระสงฆ์ลาว; การสร้างชุมชน; ทุนทางสังคม; สังคมไทย

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์เรื่องเครือข่ายพระสงฆ์ลาว: กระบวนการสร้างชุมชนและทุนทางสังคมในสังคมไทย สังกัดหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย และคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

*Received February 2, 2021; Revised February, 2021; Accepted March 8, 2021

Abstract

The research article has three objectives: 1) to study the process of building Lao monk community in Thai society, 2) to study the process of establishing Lao monk network in Thai society, and 3) to analyze the social capital transfer of Lao monk network in Thai society. The study employed mixed methods in which the quantitative research employed a questionnaire as the research instrument. The descriptive statistics were used to explain the basic information of the research sample. While the qualitative research used in-depth interviews and focus group discussions to understand the process of building a community and social capital in Thai society.

The results of the study are as follows: 1) Factors involved in the process of building Lao monk community comprise the use of cultural and Buddhist relations, the patronage system of seniors and juniors, the establishment of student affairs, the development of foreign relations by Buddhist universities, and the needs to restore and support Buddhism in Thai society; 2) The process of establishing Lao monk network in Thai society occurs from the push of the Lao student club at the Buddhist universities, the recognition by the government agencies of Lao People's Democratic Republic, and the support of the ecclesiastical monks in Thai society; and 3) The ability to transfer the social capital of Lao monk network in Thai society is expressed through the relationship network built by members of Lao monk network through interactions with people or organizations in Thai society. Lao monks can pass on the network of their good relationship with the ecclesiastical monks in Thai society leading to the development of relationship network that will benefit the members of Lao monk network in Thai society.

Keywords: Lao Monks; Community Building; Social Capital; Thai Society

บทนำ

ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมภายหลังโลกที่กระบวนการโลกาภิวัตน์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นประการหนึ่งคือกิจกรรมการข้ามพรมแดน หากสนใจพิจารณาขนาดของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า มีทั้งขนาดโครงสร้าง เช่น การเปลี่ยนแปลงฐานแรงงานและฐานการผลิตในระบบอุตสาหกรรม การเจริญเติบโตของคมนาคมขนส่งข้ามพรมแดน ฯลฯ เป็นต้น จนถึงระดับครอบครัว อาทิ การข้ามแดนจากการเคลื่อนย้ายตามความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ฯลฯ เป็นต้น การศึกษาที่ถือเป็นผลงานที่พยายามบุกเบิกปริณทลของการศึกษาว่าด้วยชายแดนศึกษา ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของจิตสำนึกข้ามพรมแดนรัฐชาติว่า ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและข้อมูล

ข่าวสารขยายอิทธิพลเข้าสู่สังคมทั่วโลกมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังศตวรรษที่ 18 ความก้าวหน้าของการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ การให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาและการขับเคลื่อนธุรกิจข้ามชาติ ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้ผู้คนข้ามพรมแดนรัฐชาติ โดยมีเป้าหมายทั้งทางเศรษฐกิจ แรงงาน สังคมและการเมืองมากขึ้น (Sangkhamanee, 2018) สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเห็นได้ว่าผู้คนในดินแดนแห่งนี้ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมายาวนาน จนกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในดินแดนแห่งนี้ มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนไปตามกลุ่มผู้ปกครอง การติดต่อทางการค้า หรืออิทธิพลจากการเผยแพร่วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ (Pawakapan, 2015)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเฉพาะสถาบันสงฆ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเห็นได้ว่าการเผยแผ่อิทธิพลของความเชื่อและการนับถือพระพุทธศาสนาเข้ามายังดินแดนที่เรียกว่า “สุวรรณภูมิ” มีหลักฐานปรากฏว่าเกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 236 ถึง ปี พ.ศ. 303 การศึกษาที่สำคัญในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการทำความเข้าใจพระพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดทำโดย ASEAN Studies Center Mahachulalongkornrajavidyalaya University (2017) ได้เสนอถึงภูมิหลังและความสัมพันธ์ของสถาบันพระพุทธศาสนาในพื้นที่ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านว่าคณะสงฆ์จากลังกาทวีปได้เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนแห่งนี้ ผ่านการเดินทางทางทะเล และเชื่อมต่อความสัมพันธ์ไปกับสถาบันปกครองของแต่ละดินแดนเป็นหลัก เมื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์และอัตลักษณ์ของพระพุทธศาสนาไทยและลาว เป็นการเสนอให้เห็นที่มาของความสัมพันธ์และความใกล้ชิดที่มีอยู่ของวัฒนธรรมทางศาสนาสองฝั่งโขง การศึกษาครั้งนี้จะให้ความสำคัญกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2518 หรือ ค.ศ. 1975 ซึ่งถือเป็นเส้นแบ่งทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนาลาว อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่รูปแบบสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การที่พระพุทธศาสนาที่ถือเป็นหนึ่งในฐานคติความเชื่อที่สำคัญกับภูมิภาคอินโดจีนมาอย่างยาวนาน ความสัมพันธ์ทางศาสนาผ่านเครือญาติและประเพณีปฏิบัติ จึงยังคงหลงเหลือการส่งต่อระหว่างกันแม้จะเป็นช่วงเวลาที่ทั้งสองประเทศมีความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมืองก็ตาม

สำหรับมิติของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทเครือข่ายพระสงฆ์ข้ามแดนกับแนวคิดเกี่ยวกับการก่อตัวของความเป็นชุมชนและเครือข่าย จะเห็นได้ว่ามีการศึกษาที่เกี่ยวข้องทั้งเครือข่ายพระสงฆ์ไทยและพระสงฆ์ลาวในต่างประเทศที่น่าสนใจหลายชิ้น งานของ Wendy Cadge ศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยา ได้เสนอภาพรวมของบทบาทเครือข่ายพระสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา โดยชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายพระสงฆ์ไทยได้ขยายจำนวนพระสงฆ์และองค์กรวัดเพิ่มขึ้นมาตลอดตั้งแต่ช่วงยุคก่อตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาครั้งแรกในปี ค.ศ. 1965 วิวัฒนาการต่อมาคือการเป็นศูนย์กลางชุมชนและการเกิดปฏิสัมพันธ์ของคนไทยที่ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ในสหรัฐอเมริกา โดยปัจจุบันวัดไทยในสหรัฐอเมริกามีกิจกรรมที่ได้ช่วยให้เกิดการรวมตัวของชุมชนคนไทยหรือในหลายแห่งมีคนลาวเข้าร่วมทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เรียนภาษาไทยและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนงานบุญตามประเพณีและเทศกาลสำคัญของคนไทยพุทธอีกด้วย (Cadge, and Sangahanoo, 2005)

เมื่อพิจารณากระบวนการที่ผลักดันให้พระสงฆ์ลาว สามารถพัฒนาความสัมพันธ์เป็นกลุ่มทางสังคม รวมทั้งยกระดับเพื่อผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวเชิงการสนับสนุนการทำงานของสมาชิกภายในกลุ่ม ถือได้ว่ากระบวนการดังกล่าวได้ซ่อนนัยความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมหลายระดับ ทั้งนี้เนื่องจากเครือข่ายพระสงฆ์จะต้องคำนึงถึงการสร้างเครือข่ายและการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมคณะสงฆ์ไทย อีกทั้งหากสามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับเจ้าคณะปกครอง และองค์กรอย่างเป็นทางการของคณะสงฆ์ไทย เช่น มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตในต่างประเทศ เป็นต้น จะช่วยสร้างให้เครือข่ายพระสงฆ์ลาวสามารถดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มสมาชิกได้อย่างมั่นคงยิ่งขึ้น ดังนั้นการประกอบสร้างหรือพัฒนาการของการพยายามจัดตั้ง “ความเป็นเครือข่าย” (Networking) ของพระสงฆ์ลาวจึงมีลักษณะที่ต้องสัมพันธ์กับโครงสร้างสถาบันทางสังคมและวัฒนธรรมในหลายมิติ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาสถิติที่แสดงจำนวนพระสงฆ์ลาวที่เข้ามาศึกษาอยู่ในสังคมไทยเฉพาะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะเห็นได้ว่ามีจำนวนในปัจจุบันทั้งสิ้น 237 รูป ซึ่งถือเป็นจำนวนที่มาเป็นอันดับสองของสัญชาตินิสิตต่างประเทศที่เข้ามาศึกษาต่อในปัจจุบัน (Registration and Education Evaluation Office Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2020) ดังนั้นหากมีการทำความเข้าใจปรากฏการณ์การก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย จะช่วยทำความเข้าใจกระบวนการสร้างชุมชนพระสงฆ์ลาว และกระบวนการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาว ตลอดจนการส่งต่อทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทยได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างชุมชนพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษากระบวนการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย
3. เพื่อวิเคราะห์การส่งต่อทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการวิจัย ทั้งแบบสอบถามสำหรับส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มสำหรับส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณเป็นกลุ่มพระสงฆ์ลาวที่จำพรรษาหรือศึกษาอยู่ในพื้นที่การศึกษาของการวิจัย 8 จังหวัดที่มีจำนวนพระสงฆ์ลาวอยู่มากที่สุดจำนวน 139 รูป แต่ด้วยปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 ส่งผลให้สามารถเก็บข้อมูลได้ 119 รูป ขณะที่กลุ่มให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกจากพระสงฆ์ไทยที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะปกครองพระสังฆาธิการที่มีความรู้และมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย เจ้าอาวาสที่พระสงฆ์ลาวเข้ามาพำนัก และพระสงฆ์นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 15 รูป อีกทั้งยังได้สัมภาษณ์พระสงฆ์ลาว

ที่เข้ามาจำพรรษาอยู่ในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 1 พรรษา และมีบทบาทในกลุ่มการดำเนินกิจกรรมในนามเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย จำนวน 12 รูป รวมเป็น 27 รูป

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยอันเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์เชิงความสัมพันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย รวมทั้งมิติ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับสร้างและควบคุมเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย รวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับเอกสารงานวิจัยทางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาระหว่างคณะสงฆ์ไทยและลาว ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เครือข่ายทางสังคม และทุนทางสังคม

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม มุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มุ่งเน้นการสัมภาษณ์เจ้าคณะพระสังฆาธิการที่มีความรู้และมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย เจ้าอาวาสที่พระสงฆ์ลาวเข้ามาพำนัก ผู้นำเครือข่ายพระสงฆ์ลาว ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ตลอดจนพระสงฆ์ลาวที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทย และการสนทนากลุ่มเฉพาะ มุ่งเน้นการทำความเข้าใจข้อมูลเชิงลึกที่อาศัยการเสริมพลังผ่านบทสนทนาเพื่อเป็นการทบทวน ตรวจสอบและเสริมมิติความหลากหลายจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกัน แต่ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจเครือข่ายที่ทำการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงและวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างรอบด้านมากขึ้น สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือเป็นกลุ่มพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการที่มีความรู้และมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย เจ้าอาวาสที่พระสงฆ์ลาวเข้ามาพำนัก ผู้นำเครือข่ายพระสงฆ์ลาว และพระสงฆ์นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังได้สัมภาษณ์พระสงฆ์ลาวที่เข้ามาจำพรรษาอยู่ในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 1 พรรษา และมีบทบาทในกลุ่มการดำเนินกิจกรรมในนามเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย อีกกลุ่มคือกลุ่มฆราวาสสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกจากบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายพระสงฆ์ลาวผ่านการเป็นคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์กับพระสงฆ์ลาว หรือมีบทบาทให้การสนับสนุนพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย

ในส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะแบ่งออกเป็น (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็น มุมมองของสมาชิกเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย เจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการ ผู้บริหารและคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีบทบาทหรือเคยมีบทบาทสนับสนุนเครือข่ายพระสงฆ์ลาว ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาว (2) แบบการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาเครือข่าย การใช้ทุนทางสังคมที่เกิดจากกิจกรรมของเครือข่ายแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ภายในสมาชิกและเจ้าคณะปกครองของคณะสงฆ์ระดับชั้นต่าง ๆ ตลอดจนผลกระทบที่เครือข่ายพระสงฆ์ลาวสามารถดำเนินการออกได้อย่างเป็นรูปธรรม และ (3) แบบบันทึกข้อมูลสำหรับแบบบันทึกข้อมูลจะมีประโยชน์ต่อการจดบันทึกในงานภาคสนามที่มีพื้นที่การศึกษาที่หลากหลาย เพราะจะสามารถช่วยให้ข้อมูลการวิจัยถูกแบ่งแยกและมีรายละเอียดครบถ้วน เมื่อเข้าสู่ช่วงที่นักวิจัยต้องวิเคราะห์ข้อมูลจะสามารถเรียบเรียงผลการวิจัยได้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น (Chantavanich, 2009) ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บันทึกแนวคิดการทำงาน รายละเอียดจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ที่เครือข่ายพระสงฆ์ลาวได้ดำเนินการหรือเข้าร่วมเป็นผู้บทบาทในกิจกรรม ตลอดจนการบันทึกข้อเสนอแนะ การพัฒนาโยบายการพัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำคัญของเครือข่ายพระสงฆ์ลาว เช่น งานประเพณีทางพระพุทธศาสนาประจำปี งานประเพณีประจำวัดท้องถิ่นที่เครือข่ายพระสงฆ์ลาวร่วมจัดกิจกรรม และงานประเพณีของวัดที่มีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ไทยและลาว เป็นต้น และการดำเนินการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้กระบวนการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากการลงภาคสนามศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพออก 2 ส่วนคือ (1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารการวิจัยและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ไทยและคณะสงฆ์ลาว โดยเฉพาะประเด็นทางสังคม ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของผู้คนสองฝั่งโขง เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการก่อตัวของความเป็นชุมชนผ่านประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย และ (2) การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) โดยการสรุปข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปบทสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากเจ้าคณะปกครอง เจ้าคณะพระสังฆาธิการ พระสงฆ์ลาวไทยที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับเครือข่ายพระสงฆ์ลาว และสมาชิกของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกเครือข่ายพระสงฆ์ลาว โดยได้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์ตามหัวข้อของวัตถุประสงค์ของการศึกษา อาทิ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดตั้งชุมชนและเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย การสร้างและถ่ายทอดทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปผลและนำเสนอผลการวิจัย ได้แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้สามารถเรียงเรียงข้อมูลได้ตามลำดับที่จะสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่อธิบาย พัฒนาการของการรวมกลุ่มเป็นชุมชน การสร้างเครือข่าย และการถ่ายทอดทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษากระบวนการสร้างชุมชนพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาความเป็นชุมชนของพระสงฆ์ลาวก็เกิดขึ้นบนพื้นฐานของแรงผลักดันสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งเป็นแรงผลักดันตามธรรมชาติคือสมาชิกของพระสงฆ์ลาวที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทย ได้เริ่มเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสามารถมีแหล่งที่อยู่อาศัยที่เป็นวัดของคณะสงฆ์ไทยสังกัดร่วมกัน ขณะที่ส่วนที่สองเป็นแรงผลักดันตามองค์กรทางสังคมคือการที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งคือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เห็นความสำคัญ

ของการขับเคลื่อนให้มีชมรมพระนิสิตนักศึกษาต่างประเทศไว้เป็นพื้นที่ของการสร้างปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มพระสงฆ์ต่างประเทศที่เข้ามาศึกษาในสังคมไทย อีกทั้งหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยจะได้มีช่องทางการสื่อสารข้อมูลและผลักดันให้พระนิสิตนักศึกษาต่างประเทศได้เข้ามาทำกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยได้อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อพิจารณาจากแรงผลักดันทั้งสองประการได้ส่งผลให้ชุมชนของพระสงฆ์สามารถทำกิจกรรมและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันบนพื้นที่ทางสังคมออนไลน์และพื้นที่ทางกายภาพในมหาวิทยาลัยสงฆ์ได้มากขึ้น โดยปฏิบัติการของกิจกรรมจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนทำกิจกรรมในนามชมรมพระนิสิตสงฆ์ลาวในสังคมไทย เช่น การจัดกิจกรรมธรรมะสัญจร การจัดการกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ หรือการจัดกิจกรรมบวชสามเณรภาคฤดูร้อนในประเทศบ้านเกิด เป็นต้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษากระบวนการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของการรวมตัวกันทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มสมาชิก และการเพิ่มช่องทางการสื่อสารข้อมูลข่าวสารระหว่างชุมชนพระสงฆ์ลาวในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในสังคมไทย ให้สามารถข้ามพื้นที่ของการทำกิจกรรมมาปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้มากขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณากระบวนการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทยจะพบว่า มีองค์ประกอบที่ผลักดันให้การเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มพระสงฆ์ลาวเกิดขึ้นได้อย่างเข้มแข็งประกอบด้วย การผลักดันจากชมรมพระนิสิตนักศึกษาลาวของมหาวิทยาลัยสงฆ์ การได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และการสนับสนุนจากพระสังฆาธิการของสังคมไทย การเชื่อมโยงให้ชุมชนพระสงฆ์ลาวที่กระจายอยู่หลายจังหวัดในสังคมไทย ได้รับการเปิดพื้นที่จากมหาวิทยาลัยสงฆ์ให้สามารถจัดประชุมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก อีกทั้งยังเป็นการสร้างให้เกิดการพัฒนาความเข้มแข็งในการเชื่อมโยงสมาชิกพระสงฆ์ลาวให้กลายเป็นเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ขณะเดียวกันการที่เครือข่ายพระสงฆ์ลาวได้เริ่มพัฒนาบทบาทของกลุ่มตนเอง ทั้งที่เป็นบทบาทในระดับเครือข่ายและระดับปัจเจกบุคคลให้มีส่วนต่อการสนองงานคณะสงฆ์ไทยได้ยังมีส่วนต่อการพัฒนาเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ให้ได้รับการสนับสนุนจากพระสังฆาธิการในด้านปัจจัยการกลับไปทำกิจกรรมทางสังคมสงเคราะห์ในประเทศบ้านเกิด รวมทั้งการสนับสนุนให้มีพื้นที่การประสานงานและการทำกิจกรรมระหว่างสมาชิกภายในเครือข่ายได้อย่างสะดวกมากขึ้น ดังนั้นกระบวนการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย จึงปรากฏอย่างเด่นชัดภายใต้การพยายามของผู้นำเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ที่จะประสานประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐและคณะสงฆ์ไทย เพื่อสร้างให้เกิดความไว้วางใจและเห็นถึงคุณค่าของการมีเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย โดยจะเห็นปฏิบัติการของกิจกรรม เช่น การจัดประชุมสมาชิกเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทยทั่วประเทศ การเข้าร่วมกิจกรรมสามัคคีธรรมของคณะสงฆ์ไทยในนามเครือข่ายโยการสัญจรภายในจังหวัดที่มีพระสงฆ์ลาวอาศัยอยู่จำนวนมาก เป็นต้น จึงจะเห็นได้ว่าการพัฒนาให้สมาชิกของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวสามารถมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ได้เป็นช่องทางสำคัญของการผลักดันให้เครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทยให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์การส่งต่อทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า การพิจารณากระบวนการสร้างทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย จะสามารถเห็นองค์ประกอบที่สร้างให้เกิดทุนทางสังคมประกอบด้วย การสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับสมาชิกภายในของ

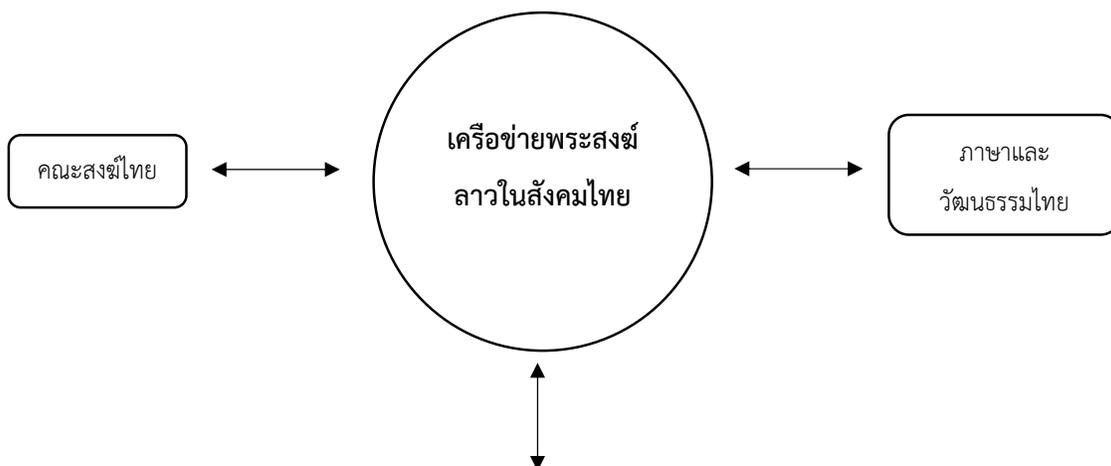

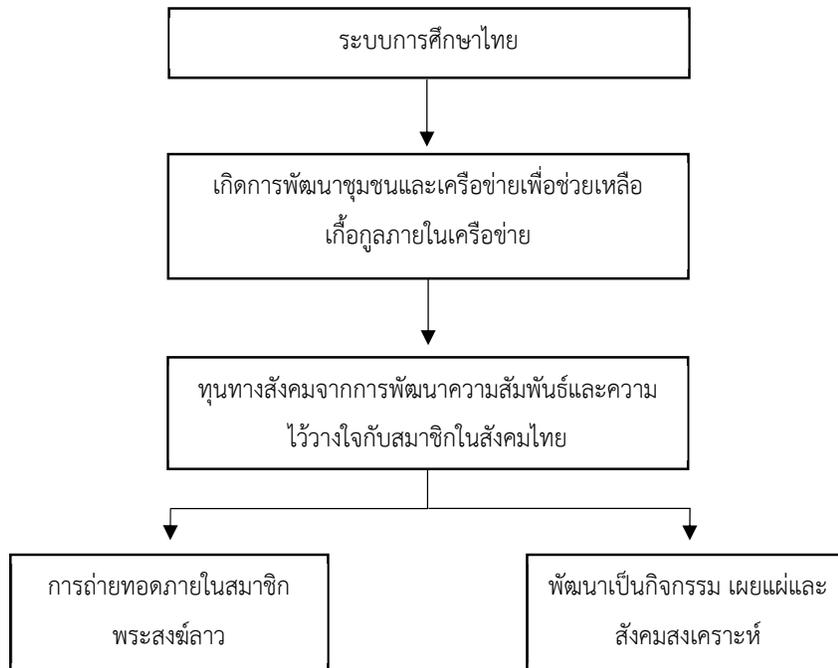
เครือข่าย การสร้างโยงโยเครือข่ายทางสังคมของสมาชิกให้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอ การสร้างปฏิบัติการกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับและเป็นประโยชน์ต่อสังคม และการจัดการความรู้ภายในเครือข่าย พระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากกระบวนการสร้างทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวจะ เห็นได้ว่าเครือข่ายพระสงฆ์ลาวได้อาศัยการสร้างพื้นที่ทางสังคมในการดำเนินกิจกรรมในนามของเครือข่ายของ ตนเอง

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย จะเห็นได้ อย่างชัดเจนว่าเครือข่ายพระสงฆ์ลาว สามารถเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมกับการส่งต่อหรือขยายทุนทางสังคม ให้กว้างขวางมากขึ้น โดยในปัจจุบันรูปแบบที่สำคัญของการถ่ายทอดทุนทางสังคมจะเป็นการถ่ายทอดกัน ภายในสมาชิกของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย จะเห็นได้จากการที่พระสงฆ์ลาวที่เข้ามาอาศัยอยู่ใน สังคมก่อนจะสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีกับพระสังฆาธิการที่ทำหน้าที่ปกครองภายในวัดที่อาศัยอยู่ อีกทั้ง การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพระอาจารย์ในสำนักเรียนพระปริยัติธรรมหรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ยังจะเป็นการเปิด โอกาสให้พระสงฆ์รุ่นพี่สามารถผลักดันให้พระสงฆ์ลาวรุ่นน้องเข้าสู่เส้นทางที่ตนเองได้เคยมีความสัมพันธ์ไว้ได้ ถือเป็นแบบแผนสำคัญที่เครือข่ายพระสงฆ์ลาวได้พัฒนาการถ่ายทอดและส่งต่อทุนทางสังคมให้แก่กันภายใน สมาชิกมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การที่สมาชิกของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวบางส่วนได้เป็นสมาชิกในการดำเนิน กิจกรรมให้กับพระสงฆ์ไทยระดับจังหวัด เช่น การทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ การทำกิจกรรมเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ฯลฯ เป็นต้น ยังมีส่วนต่อการเชื่อมความสัมพันธ์ให้พระสงฆ์ลาวรูปอื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้ ในกลุ่มหรือมูลนิธิของพระสงฆ์ชาวไทยในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้ ถือเป็นการเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดทุนทาง สังคมผ่านการปฏิสัมพันธ์กับคณะสงฆ์ไทย

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้สร้างให้เกิดความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย โดย ใช้มุมมองการพิจารณาทางสังคมวิทยาและวัฒนธรรม เพื่อแสดงให้เห็นการผลักดันให้เกิดการสร้างชุมชนและ เครือข่ายของพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย รวมทั้งยังสามารถพัฒนากิจกรรมของเครือข่ายที่มีส่วนต่อการสร้าง บทบาทในการพัฒนาทุนทางสังคมให้กับเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทยได้อีกด้วย

แผนภาพที่ 1: อธิบายองค์ความรู้ใหม่ในการเชื่อมโยงเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย

จากแผนภาพเกี่ยวกับองค์ความรู้ใหม่ของการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าการศึกษเกี่ยวกับเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ไม่ปรากฏให้เห็นแบบแผนการรวมกลุ่มเป็นชุมชนและการสร้างเครือข่ายขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากพระสงฆ์ลาวสามารถปรับบทบาทและดำรงตนอยู่ในสังคมไทยได้อย่างกลมกลืน พัฒนาการที่การศึกษาครั้งนี้ค้นพบมีปัจจัยของการเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความสัมพันธ์กับคณะสงฆ์ช่วยส่งเสริมให้เครือข่ายพระสงฆ์สามารถพัฒนาขึ้นได้ อีกทั้งยังมีกิจกรรมที่ช่วยยกระดับการสร้างทุนทางสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกันภายในเครือข่ายสมาชิกได้ ตลอดจนสามารถพัฒนากิจกรรมการเผยแพร่พระพุทธศาสนาและสังคมสงเคราะห์ไปให้เกิดประโยชน์ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 1 ที่พบว่าปัจจัยที่เป็นกระบวนการสร้างชุมชนพระสงฆ์ลาวประกอบด้วย การใช้ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา ระบบความสัมพันธ์ภายใต้การอุปถัมภ์ของรุ่นพี่รุ่นน้อง การมีระบบกิจการนิสิตนักศึกษาและการพัฒนาความสัมพันธ์ต่างประเทศของมหาวิทยาลัยสงฆ์ และความต้องการฟื้นฟูและสนับสนุนการรักษาพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากแนวคิดเกี่ยวกับชุมชน จะเห็นได้ว่าการก่อตัวของชุมชนข้ามพรมแดน ทางทฤษฎีได้เสนอภาพการเคลื่อนย้ายของผู้คนระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทยในมิติทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าการสามารถเข้ามาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมในประเทศไทย ได้ช่วยยกระดับรายได้และ

การเข้าถึงโอกาสที่จะพัฒนาทักษะอาชีพได้ดีขึ้น ทั้งนี้การพิจารณาการข้ามพรมแดนระหว่างสองประเทศ มีความซับซ้อนมากกว่าประเด็นทางเศรษฐกิจหรือการยกระดับคุณภาพชีวิต ดังนั้นการเข้ามาประกอบอาชีพ หรือพัฒนาเป็นชุมชนย่อย ๆ ในสังคมไทย อาจไม่ได้เป็นชุมชนถาวรหรือมีเป้าหมายที่จะอาศัยอยู่ตลอดไป แต่เป็นการเข้ามาเพื่อช่วงชิงโอกาสในการพัฒนาทักษะและเครือข่ายทางสังคมเพื่อรอเป้าหมายที่จะสื่อสารหรือ สร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์บนความสัมพันธ์ที่ดีจากการเข้ามาอยู่อาศัยในสังคมไทย (Rungmanee, 2015; High, 2008) ในมิติชุมชนพระสงฆ์ลาว การเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชนคนเชื้อสายลาวในพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสังคมไทย จะเห็นได้ว่าลักษณะของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันของบ้านและวัด ได้นำมาสู่การพัฒนาารูปแบบพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติการ (Practical Buddhism) ที่เป็นการต่อรองความสัมพันธ์ ภายในชุมชนที่ตั้งขึ้นระหว่างโลกทัศน์แบบปิด ที่พยายามธำรงรักษาประเพณีความเชื่อแบบดั้งเดิม กับโลกทัศน์ แบบเปิดที่มีองค์กรพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องจำนวนมากเข้ามาปฏิสัมพันธ์ด้วย แม้ว่าจะไม่ได้มีการแย่งชิง หรือปะทะทางความหมาย เพื่อการครอบครองการกำหนดแบบแผนทางพระพุทธศาสนาเป็นของฝ่ายใดฝ่าย หนึ่ง แต่การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาท้องถิ่น ที่ยังมีส่วนต่อการสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา ประเพณี หรือความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดแบบเครือญาติกับคนในท้องถิ่นได้ (Hayashi, 2003)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 2 ที่พบว่าการก่อตัวของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย เกิดขึ้น จากกระบวนการที่สำคัญคือการผลักดันจากขมรมพระนิสิตนักศึกษาลาวของมหาวิทยาลัยสงฆ์ การได้รับการ ยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และการสนับสนุนจาก พระสังฆาธิการของสังคมไทย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเชิงแนวคิดเครือข่ายทางสังคม จะเห็นได้ว่าปัจจัยทางสังคม และวัฒนธรรมภายนอกจะมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาการให้เกิดเป็นเครือข่าย เนื่องจากการมีปฏิสัมพันธ์กับ สังคมที่หลากหลายมากขึ้น ได้สร้างให้แต่ละกลุ่มทางสังคมเข้าใจคุณค่าของการร่วมมือกันและเห็นความสำคัญ ของการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายว่าจะผลักดันให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้น (Jackson, 2020) นอกจากนี้การพิจารณาผ่านมุมมองผ่านสังคมวิทยาของการเคลื่อนย้าย (Mobile Sociology) จะเห็นได้ ว่าโลกาภิวัตน์ได้ผลักดันให้เกิดกิจกรรมการสร้างพื้นที่ใหม่ผ่านการเคลื่อนย้ายทางสังคม ที่ไม่อาจเลือกเฉพาะ วิธีวิทยาของรัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ หรือมุมมองทางวัฒนธรรมเป็นกลไกเฉพาะในการพิจารณาได้ ซึ่งแสดงให้เห็น ลักษณะการก่อตัวของเครือข่ายทางสังคมที่ไม่แน่นอนเนื่องจากเกิดขึ้นได้ทั้งที่ลักษณะเป็นความสัมพันธ์ แนวตั้ง หรือความสัมพันธ์แนวระนาบ อีกทั้งจำเป็นต้องทำความเข้าใจรูปแบบของความสัมพันธ์ผ่านศาสตร์ หลากมิติ จึงเป็นสิ่งที่การศึกษาสังคมวิทยาของการเคลื่อนย้ายเสนอให้ทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ นี้แบบกลไกผสม (Urry, 2000)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 3 ที่พบว่าการสามารถส่งต่อทุนทางสังคมของเครือข่ายพระสงฆ์ลาว ในสังคมไทย แสดงออกผ่านโครงข่ายความสัมพันธ์ที่สมาชิกในเครือข่ายพระสงฆ์ลาวสร้างขึ้นจากการ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนหรือองค์กรในสังคมไทย ซึ่งพระสงฆ์ลาวสามารถส่งต่อภายในเครือข่ายจากการ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพระสังฆาธิการของไทยนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ได้ สำหรับการพิจารณาในมิติทางทฤษฎีจะเห็นได้ว่า การก่อตัวของทุนทางสังคมมีรูปแบบที่หลากหลายตามความ ซับซ้อนของแต่ละสังคมหรือวัฒนธรรม ขณะเดียวกันลักษณะของความสัมพันธ์ในแต่ละองค์กร เช่น องค์กร

ทางศาสนา องค์กรทางสังคม หรือองค์กรธุรกิจ ฯลฯ เป็นต้น ก็มีรูปแบบของการสร้างทุนทางสังคมที่เฉพาะเจาะจงตามความสัมพันธ์ของแต่ละสถาบันกันไป อย่างไรก็ตามเมื่อเกิดการก่อตัวขึ้นของทุนทางสังคมจะพบได้ว่าในผู้กระทำการ (Agency) ต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ของความสัมพันธ์จะได้รับผลประโยชน์จากความร่วมมือเชิงเครือข่ายที่มีความไว้วางใจกันเกิดขึ้น หรือหากพิจารณาในมิติของการที่ทุนทางสังคมเป็นสื่อกลางของการเข้าถึงโอกาสและการยกระดับคุณภาพชีวิต จะเห็นได้ว่า ทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาความร่วมมือกับผู้คนในโครงสร้างความสัมพันธ์เดียวกันให้ดีขึ้น หรืออาจเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เข้าถึงระบบเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเดียวกันก็เป็นได้ (Coleman, 1988; Fukuyama, 2001) นอกจากนี้ หากมุ่งความสนใจไปที่ความสัมพันธ์ในเครือข่ายที่เป็นทุนทางสังคมร่วมกัน จะเห็นได้ว่าหลายกรณีสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ประเด็นความแตกต่างของระดับการศึกษาหรือเพศสภาพได้สร้างให้ปัจเจกบุคคลมีความโดดเด่น หรือเป็นผู้มีอิทธิพลในกลุ่มของเครือข่ายที่ได้สร้างทุนทางสังคมระหว่างกันขึ้นมาได้ ดังนั้นแม้แต่ในเครือข่ายทางสังคมที่มีทุนทางสังคมร่วมกันก็อาจมีความสัมพันธ์ที่อ่อนแอกว่า ซึ่งจะสามารถเข้าถึงทรัพยากรทางสังคมได้มากขึ้นจากการเข้าเป็นสมาชิกของเครือข่ายที่มีทุนทางสังคม (Mishar, 2020)

สรุป

เครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทย ถือเป็นกลุ่มทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของสมาชิกพระสงฆ์ลาวในสังคมไทยที่มีเป้าหมายมาจากการพัฒนาเครือข่ายให้ความช่วยเหลือเมื่อต้องเข้ามาศึกษาในระบบการศึกษาของสังคมไทยแก่กัน อย่างไรก็ตามก็มีความก้าวหน้าของการสื่อสารในสังคมปัจจุบันและการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ของไทย ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เปลี่ยนแปลงให้พระสงฆ์สามารถยกระดับกลุ่มทางสังคมเป็นเครือข่ายที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอ จนนำมาสู่การดำเนินกิจกรรมในนามของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวทั้งในสังคมไทยและสังคมประเทศบ้านเกิด อีกทั้งยังขยายรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทั้งที่เกี่ยวข้องกับกิจการพระพุทธศาสนาและกิจการเพื่อสังคมร่วมด้วย การสามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมไทยให้ขยายพื้นที่ออกไปได้อย่างชัดเจนเป็นกระบวนการผลักดันให้เครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทยสามารถสร้างทุนทางสังคมให้กับสมาชิกภายในเครือข่ายได้ โดยทุนทางสังคมที่ปรากฏทั้งกับสมาชิกแบบปัจเจกบุคคลและเกิดขึ้นในลักษณะที่ติดอยู่กับเครือข่ายพระสงฆ์ลาวในสังคมไทยอย่างชัดเจนคือ การพัฒนาความสัมพันธ์ ความไว้วางใจและการยกระดับการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากคณะสงฆ์ไทย ส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายพระสงฆ์ลาวสามารถส่งต่อความสัมพันธ์และความไว้วางใจที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ด้วยดีกับผู้คนในสังคมไทยไปให้กับสมาชิกรุ่นหลังที่เข้ามาอยู่ในสังคมได้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 มหาวิทยาลัยสงฆ์ของไทย โดยสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยกองกิจการนิสิตและกองกิจการนักศึกษา ควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาฐานข้อมูลชมรมพระนิสิตนักศึกษาของพระลาวในสังคมไทย ทั้งที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลพื้นฐานของพระสงฆ์ลาว ลักษณะการดำเนินกิจกรรมและองค์กรที่เป็นเครือข่ายการดำเนินงานของ พระสงฆ์ลาว เพื่อสร้างความเข้าใจและใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบนโยบายการพัฒนาศักยภาพพระนิสิต นักศึกษาที่เป็นพระสงฆ์ต่างประเทศได้อย่างเหมาะสม

1.2 กระทรวงวัฒนธรรม ควรส่งเสริมให้ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม และกรมการศาสนา พัฒนาความร่วมมือกับสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อยกระดับความสัมพันธ์ด้านศาสนา และวัฒนธรรมต่อกัน รวมทั้งอาจมีการกำหนดให้มีคณะทำงานด้านวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมเอกลักษณ์ร่วมของทั้งสองประเทศ เช่น การขึ้นทะเบียนมรดกทางวัฒนธรรม แบบจำต้องไม่ได้ การประชาสัมพันธ์ส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น

2. ข้อเสนอในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบของชุมชนและเครือข่ายพระสงฆ์ต่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทย โดยเฉพาะประเด็นของการสร้างสำนึกร่วมให้กับสมาชิกของพระสงฆ์แต่ละประเทศ และการประยุกต์รับความหมายทางวัฒนธรรมของสังคมไทยไปใช้ภายหลังเมื่อได้เดินทางกลับไปใช้ชีวิตในสังคม บ้านเกิดของตนเอง

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณที่สนใจประเด็นความสัมพันธ์การย้ายถิ่นและการตัดสินใจเข้ามาอาศัยอยู่ในสังคมไทยของพระสงฆ์ต่างชาติ เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลสัมพันธ์กับการเคลื่อนย้ายทางประชากรในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรทางพระพุทธศาสนาของไทยและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดูแลพระสงฆ์ต่างชาติสามารถพัฒนานโยบายรองรับการเข้ามาอยู่อาศัยได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังจะเป็นข้อมูลในการดูแลและจัดการสถานการณ์ปัญหาวิกฤตทางสาธารณสุข หรือปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วย

References

- ASEAN Studies Center Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2017). *Buddhism in ASEAN*. Nonthaburi: Chenprinting.
- Cadge, W., & Sangdhanoo, S. (2005). Thai Buddhism in America: An Historical and Contemporary overview. *Contemporary Buddhism*, 6(1), 7-35.
- Chantavanich, S. (2009). *Data analysis in qualitative research*. Bangkok: Chulalongkorn University.

- Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94(1), 95-120.
- Fukuyama, F. (2001). Social Capital, Civil Society and Development. *Third World Quarterly*, 22(1), 7-20.
- Hayashi, Y. (2003). *Practical Buddhism among the Thai-Lao: Religion in the Making of a Region*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- High, H. (2008). Dreaming Beyond Borders: the Thai/Lao Borderlands and the Mobility of the Marginal. In *On the Border of State Power: Frontier in the Greater Mekong Sub-Region*. Edited by Martin Gainsborough. New York: Routledge.
- Jackson, O. M. (2020). *The Human Network*. London: Atlantic Books.
- Mishra, S. (2020). Social Networks, Social Capital, Social Support and Academic Success in Higher Education: A Systematic Review with a Special Focus on “Underrepresented” Students. *Educational Research Review*, 29, 1-24.
- Pawakapan, N. (2015). *Discuss on Nation and Ethnics*. Bangkok: Siam Publishing.
- Registration and Education Evaluation Office Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2020). *The Statistic of Foreign Student Mahachulalongkornrajavidyalaya University 2020*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Rungmanee, S. (2015). *Unravelling the Dynamics of Border Crossing and Rural-to-Rural-to Urban Mobility in the Northeastern Thai-Lao Borderlands*. In *Development and Modernity in Laos*. Edited by Chayan Vaddhanaphuti, and Soimart Rungmanee. Chiangmai: Center for ASEAN Studies of Chiang Mai University.
- Sangkhamanee, J. (2018). *Limology*. Bangkok: Siam Publishing.
- Urry, J. (2010). Mobile Sociology. *The British Journal of Sociology*, 61(1), 347-366.